

NAMAZLA İLGİLİ ÇEŞİTLİ SORULAR - 3

Ayakkabıları camide arkaya bırakmak

Soru: Ayakkabımı caminin girişindeki ayakkabılıklara koydum. Bir arkadaş, "Ayakkabı namaz kılanın solunda bulunması gerekir" dedi. Evimizde de ayakkabılar arkada kalıyor. Ayakkabıları arkaya koymanın mahzuru var mıdır?

CEVAP

Çalınma endişesiyle, huşuya mani olacağı için camide ayakkabıları arkaya bırakmak mekruhtur. Huşuya mani olan her şey mekruhtur. Bu bakımdan ayakkabıları arkaya, öne veya sağa değil, namaz kılarken sola koymak sünnettir. Eski olduğu için veya başka bir sebeple ayakkabıların çalınma tehlikesi yoksa, yani huşu ile namaz kılınyorsa ayakkabıları arkaya koymak mekruh olmaz. Bazı camilerde arkada kilitli küçük ayakkabı dolapları da oluyor. Onlara da koymak mekruh olmaz. Evde çalınma endişesi olmadığı için arkaya koymak mekruh olmaz.

Öğle ve yatsının son sünnetini 4 kılmak

Soru: Öğle ve yatsı namazının son sünnetini dört rekat kılmakta mahzur var mıdır?

CEVAP

Mahzur yoktur. İyi olur.

Farz ve vacip namazlardan başka kılınan namazlara, sünnetler de dahil, nafîle namaz denir. Mekruh vakitler haricinde her zaman nafîle namaz kılmak caizdir.

Öğle ve yatsı namazının farzından sonra dört, akşamın farzından sonra altı rekat nafîle namaz kılmanın fazileti hakkındaki hadis-i şeriflerden birkaçı şöyle:

(Öğle namazından önce ve sonra 4 rekat namaz kılmaya devam edene Cehennem haram olur.) [Tirmizi]

(Akşamdan sonra 6 rekat namaz kılanın, günahları deniz köpüğü kadar da olsa affedilir.) [Taberani]

(Akşam namazından sonra, konuşmadan 6 rekat namaz kılan, 12 yıl nafîle ibadet etmiş gibi sevaba kavuşur.) [İbni Mace]

(Öğlenin farzından önce kılınan 4 rekat, yatsının farzından sonra kılınan 4 rekat namaz gibidir. Yatsıdan sonra kılınan 4 rekat namaz, Kadir gecesinde kılınan 4 rekat namaz sevabına eşittir.) [Taberani]

Ancak nafîle ibadetlerin sevabına kavuşabilmek için farz borcunun olmaması gerekir. Bu borcu ödemedikçe, bu cinsten olan hiçbir nafîle ibadetine sevap verilmez. Dürret-ül fahiredeki hadis-i şerifte, (Allahü teâlâ, kazaya kalmış, namaz borcu olanın,

nafile namazını kabul etmez) buyuruldu. Ayrıca nafile ibadetlere sevap verilebilmesi için, haramlardan kaçıp günahlara da tövbe etmek gerekir. (Nevadir-i fihriyye)

İkindinin sünnetini terk

Soru: İkindinin sünnetini kılmayan bir hocaya niye kılmadığını sorunca, (Peygamber efendimiz ikindi namazının sünnetini devamlı kılmaz, çok zaman terk ederdi. Biz de Onun sünnetini yapıyoruz. Çünkü Onun yaptığını yapmak, yapmadığını yapmamak bize sünnettir) dedi. Böyle bir şey var mı?

CEVAP

Böyle bir şey yok. O şekilde düşünmek çok yanlıştır. **Resulullah** efendimizin yaptıklarını yapmak sünnettir, yapmadıklarını yapmamak sünnet olmaz. İslam âlimleri (Sevap getirecek iş yapmak sünnettir, sevaptan mahrum iş yapmak sünnet olmaz) buyuruyor. İki örnek verelim:

1- **Resulullah**, uçağa binmediği için uçağa binmemek sünnettir demek çok yanlıştır.

2- **Resulullah**, bilgisayar kullanmadığı için bizim de bilgisayar kullanmamamız sünnet olmaz.

Resulullah efendimizin bütün yaptıklarını yapmak, yapmadıklarını yapmamak gerekmez. Yani **Resulullahı** her hususta taklit caiz olmaz. Çünkü Mevahib-i Ledünniyye kitabında bildirildiğine göre, yalnız **Peygamber efendimize** mahsus farzlar ve haramlar vardır. Mesela kurban kesmek, kuşluk namazı, sabah namazının sünneti ile gece namazı kılması, misvak kullanması, istişare ile iş görmesi, gördüğü yerde ve zamanda münker bir işi değiştirmesi, başladığı işi bitirmesi, sadece **Peygamber efendimize** mahsus farzlardan idi. **Resulullah**a mahsus haramlar da vardır. Kitap ehli olan kadınla evlenmesi, zekat, sadaka alması haram idi. Zengin de olsa zekat vermesi farz değil idi. Şimdi ahmağın biri çıkıp **Peygamberimiz** zekat vermezdi, ben de ona uyararak sünnet olsun diye zekat vermiyorum diyebilir mi? Bu konuda çok örnekler vardır.

Mevahib kitabındaki birkaç örneği bildirelim:

1- **Resulullah** efendimiz dörtten fazla kadın ile evlenmiştir. Ona uymak için dörtten fazla kadınla evlenmek sünnete ittiba olmaz, aksine haram olur.

2- **Resulullah** efendimizin yazı yazması haram idi. Bir âyet-i kerime meali şöyledir:

(Allah'a ve Onun ümmi nebi olan Resulüne uyun ki doğru yolu bulasınız.) [Araf 158]

Resulullaha uymak için yazı yazmamak sünnete ittiba olur mu hiç?

3- Miras bırakması haram idi. Bir hadis-i şerif meali şöyledir:

(Biz Peygamberler, miras bırakmayız. Bize kimse vâris olamaz.) [Buhari, Müslim, Ebu Davud, Tirmizi, Nesai] (Miras bırakmamak sünnete ittiba olmaz.)

4- Soğan sarmısak gibi çirkin kokulu şeyleri yemesi haram idi. Bir hadis-i şerif meali:

(Yanıma melek geldiği için soğan sarmısak yemem.) [Hakim] (**Resulullah**a uymak için soğan sarmısak yememek sünnete ittiba olmaz.)

5- Şiir söylemesi haramdır. Bir hadis-i şerif meali: (Şiir söylemek bana haramdır.) [Ebu Davud]

(Şiir söylememek sünnete ittiba olmaz. Öyle olsa idi, bir çok ulema ve evliya şiir yazmazdı.)

6- Borçlu ölen müminin borcunu ödemek, ona farz idi. Bir hadis-i şerif meali:

(Ölen müminin borcu varsa ödemek benim üzerime farzdır.) [Müslim] (**Resulullah**a uymak için ölenlerin borcunu ödememiz gerekmez.)

7- **Resulullah**ın zekat alması haramdır. Bir hadis-i şerif meali şöyledir:

(Bizim zekat almamız helal değildir.) [Tirmizi, Ebu Davud]

İmam-ı Münavi hazretleri buyuruyor ki:

Peygamberlere zekat farz değildir; çünkü zekat, malın kirini temizlemek içindir. Peygamberler kirlenmekten masumdur, yer yüzünde Allah'ın en emin yarattığı insanlardır. (Cami-üs-sagir şerhi)

Resulullaha uymak için zenginın zekat vermemesi sünnete ittiba olmaz, haram olur. Bunun gibi örnekler çoktur. **Resulullah**, gayri müekked sünnetleri bazen terk ettiği için bizim de terk etmemiz Ona ittiba değil, Onun emrine muhalefet olur. Çünkü O namaz kılın buyuruyor, namazı bırakın demiyor.

Soru: İkindinin sünnetini bazen terk etmekte mahzur var mı? Sünnetler, kılınmamış farzlara eklenir mi?

CEVAP

Redd-ül-muhtarda, (Her sünnet nafiledir; fakat her nafile sünnet değildir) buyuruluyor. İkinci ve yatsının gayri müekked sünnetleri, diğer müekked sünnetler gibi nafile ibadettir. Farz namazlar içinde sünnetlerde bir noksanlık olursa, bu noksanlıklar nafile namazlarla tamamlanır. Hadis-i şeriflerde buyuruldu ki:

(Kıyamette önce namazdan sorulur. Namaz doğru kılındı ise, kurtulur. Namazı bozursa, işi kötüdür. Farz namazında bir şey noksan ise, nafilelerle tamamlanır.) [Hakim]

(Bir kimse, namazını tamamlamadı ise, o namazın üzerine, tamamlanıncaya kadar, nafile namazları eklenir.) [Darimi]

(Namaz, zekat ve başka farzlardaki bir noksanlık, nafilelerle tamamlanır.)
[Beyheki]

İnsanın derecesi ne kadar yüksek olursa olsun, kusursuz iş yapamaz. İşte nafileler farzlarda olan kusurları tamamlar. Nafile kılmak, farzdaki kusurları tamamlamak için emrolunmuştur. Kurtuluş, farzları noksansız yapmaktır. Bilhassa namaz çok önemlidir. Çünkü Allahü teâlâ, (Namaz hesabının altından kalkarsan, kurtuluş senindir. Öteki hesapları kolaylaştırırım) buyuruyor. (Umdet-ül-İslam)

O halde farz namaz kazası olmayan, farz namazlardaki kusurlarının düzelmesi için nafile namazlara devam etmelidir!

İkinci namazının sünneti gayri müekked olmakla beraber, faziletli nafile namazlardandır. Hadis-i şeriflerde buyuruldu ki:

(İkindinin farzından önce, 4 rekat namaza devam edene, Cennette bir köşk verilir.) [Ebu Ya'la]

(İkindinin sünnetini kılmaya devam edenin günahları affolur.) [Ebuşşeyh]

(İkindinin sünnetini kılanın vücudu Cehenneme haramdır.) [Taberani]

(Münafık, ikindi namazını akşama az bir zaman kalıncaya kadar geciktirir.)
[Hakim]

(İkindinin farzından önce dört rekat kılana Allah rahmet etsin!) [Tirmizi]

Peygamber efendimizin duası elbette kabul olur. O halde bu duaya nail olmak için ikindi namazının sünnetini devamlı kılmaya çalışmalıdır. Çünkü Allah katında en makbul amel devamlı olandır. Hadis-i şeriflerde buyuruldu ki:

(Allah katında en kıymetli amel, az olsa da, devamlı yapılandır.) [Buhari]

(Ey insanlar, gücünüzün yettiği kadar amel yapın! Siz, yaptığınız amelden usanmadıkça, Hak teâlâ size sevap vermekten usanmaz. Allah'ın en çok sevdiği amellerden biri de, az fakat ara verilmeden yapılan ameldir.) [Müslim]

Ara verilerek yapılan ameller Allah indinde sevimli olmaz. Hatta Allahü teâlânın takdirine maruz kalır. Hadis-i şerifte buyuruldu ki:

(Bir kimse, bir ibadeti Allah için devamlı yaparken usanıp bu ameli terk ederse, Allahü teâlâ ona şiddetli buğzeder.) [İbni Sünni]

Allahü teâlânın gazabı şiddetlidir. Bir zaruret olmadıkça, ibadetleri bazen yapıp bazen terk etmemelidir. Hak teâlâ, muhakkak çok amel istemiyor, (Salih amel işleyin) buyuruyor. Az olsa da, devamlı olan salih amelleri seviyor. O halde Rabbimizin, sevdiği amelleri yapmaya çalışmalıdır. (Envar-ül Kudsiye)

Namazda kağıda bakarak okumak

Soru: Yeni Müslüman olan kişi, hiçbir sûre ve dua bilmediğine göre, öğrenene kadar nasıl kılar? Bir de, namaza geç başlayanlar, sûreleri öğrenene kadar nasıl kılar? İmihâl'de şöyle deniyor:

(Kur'an-ı kerime veya kâğıda bakıp, öğrenerek okumak bozar, çünkü başkasından öğrenmek demektir. İmam-ı Muhammed ve Ebu Yusuf, mekruh olur dediler. Kitaplı kâfirlere benzemeyi düşünmezse, mekruh da olmaz dediler.)

Böyle durumlarda, İmam-ı Muhammed ile İmam-ı Ebu Yusuf'un kavline uyarak Fatıha, sûre ve dualar kâğıda yazılıp karşıya asılsa, oradan okunsa caiz olur mu?

CEVAP

Evet, öğrenene kadar bu kavle uymak caiz olur. İmihâl'deki bu ifade, Dürr-ül muhtar ve bunun şerhi olan Redd-ül muhtar kitabından alınmıştır. Orada daha geniş bilgi vardır.

Kâğıttan bakarak okumak

Soru: Bir arkadaş, namazda Mushaf'ı eline alıyor, okuyor sonra Mushaf'ı yere bırakıyor. Ayağa kalkarken tekrar yerden alıp okuyor. Böyle namaz kılmak caiz mi?

CEVAP

Caiz değildir. İbni Âbidin'de buyruluyor ki:

Kur'an-ı kerime veya kağıda bakıp, öğrenerek okumak namazı bozar. Çünkü başkasından öğrenmek demektir. İmam-ı Muhammed ile imam-ı Ebu Yusuf'a göre mekruh olur.

Bir de Mushafı yerden alıp açmak amel-i kesirdir yani çok iş yapmaktır. Bir eli bir rükünde üç kere hareket ettirmek mesela üç kere kaşınmak namazı bozar, hatta iki el ile bir hareket de, bozar diyen âlimler olmuştur. (Redd-ül-muhtar)

Ayrıca Mushafı yere atmak küfür olur. Hatta fetvayı bile yere atmak küfürdür. (Birgivi)

Namazda resim veya yazıya bakmak

Soru: Namaz kılarken önümüzde namaz kılanın elbisesinde yazı oluyor. O yazıyı göz ile okumak namazı bozar mı?

CEVAP

Bir yazıya, bir şeye veya duvardaki bir resme bakıp, anlamamak namazı bozamaz. Anlayınca mekruh olur. Bakmayıp gözüne rastlarsa, mekruh olmaz.

Kısa kollu gömlekle namaz

Soru: (Kısa kollu gömlekle namaz kılmak, dini bir mekruh değil, örfi bir mekruhtur. Yani bir beldede herkes uzun kolla namaz kılıyorsa, siz kısa kolla kıalarsanız, bu da dikkati çekiyorsa, örfi mekruh olur. Eğer yadırganmazsa bir mahzuru olmaz) deniyor.

Peki, bir sahil beldesinde herkes kısa pantolon giyse, o hâliyle namaz kılsa, örfi haram mı işlemiş olur? Yani mahzuru olmaz mı?

CEVAP

Yanlış bir şeyi herkesin yapmasıyla, o iş meşru hâle gelmiş olmaz. Dinde tab'an mekruh vardır, örfi mekruh ve örfi haram diye bir şey yoktur. Tab'an mekruh, insanın tabiatına hoş gelmeyen, soğan, sarımsak kokusu gibi şeylerdir.

Dizden yukarısını gösteren pantolon giymek şer'an haramdır. Kısa kollu gömlekle namaz kılmak da şer'an mekruhtur. Şort gibi kısa pantolonla kılınan namaz, hiç sahih olmaz. Sahil beldesinde herkes böyle giydiği için, haram, helal hâle gelmez. Herkese yani çoğunluğa uymak, insanı felaketten kurtaramaz. Bir âyet-i kerime meali şöyledir:

(İnsanların çoğuna uyarsan, seni Allah yolundan saptırırlar.) [Enam 116]

Herkes böyle yapıyor, herkes böyle diyor demek dinde delil olmaz. Ölçü, dinin bildirmesidir; insanların çoğunun yaptığı, söylediği şeyler değildir. Bu mekruhu kaldırmak için herkes bir şey uydurmaya çalışıyor. Mesela bir reformcu ise, (Eskiden padişahın huzuruna başı açık çıkılmayacağı için, başı açık namaz kılmak mekruhtu. Artık buna gerek kalmadı. Kısa kollu gömlekle namaz kılmak mekruh değildir. Bu her zaman giydiği kıyafetidir) diyor.

Muteber din kitaplarında bildiriliyor ki:

1- **Nimet-i İslam**'da, namazın mekruhlarının 11. sinde, (Erkek kısmı namazda kolunu açık bulundurmaktır) deniyor. Dipnotta ise, etekleri toplayıp bacakları açmak da mekruh diyor. (s.564) [Aynı kitabın mekruhların 12.sinde ise, sadece şalvar ile, izar ile namaz kılmanın mekruh olduğu bildiriliyor. Çünkü vücudun üst kısmı açılarak ten görünmektedir.]

2- Elbisenin kollarını sıvayarak kolları açık namaz kılmak mekruhtur. Fetava-i Kadıhan'da da böyledir. (Hindiyye) [Burada sıvamak değil, kolları açmanın, teni göstermenin mekruh olduğu bildiriliyor. Nitekim, yine aynı kitapta deniyor ki: Gömleği varken, gömleksiz namaz kılmak mekruhtur, Hulasa'da da böyle yazmaktadır. Bir omzu açık bırakarak namaz kılmak da mekruhtur. (Hindiyye)]

3- İzarının ön ve arkasını, toz olmasın diye yukarı çekmek mekruhtur. Yenleri ve izarı sıgali olarak namaz kılmak da mekruhtur. (Halebi) [İzar; etek, peştamal gibi belden alta giyilen elbisedir. Etek yukarı çekilince bacak görülür. Kıvırmak değil, bacağıın görülmesi mekruhtur. Yere sürünüp, toz toprak olmasın diye yukarı çekmek

de mekruhtur. Çünkü bacak görünür. Eğer bacağı göstermeyen uzun don varsa mekruh olmaz. Yine aynı kitapta diyor ki: Namazı sadece izar ile kılmanın mekruh olduğu hadis-i şerifle bildirildi. [Çünkü vücudun üst kısmı açık kalmaktadır.] Fakat başka elbisesi yoksa mekruh olmaz. (Halebi)]

4- Dürrül-muhtar'da diyor ki:

(Namazda toz, topraktan korunmak için yen ve paçasını sıvamak mekruh olduğu gibi; elbiseyi toplamak, yani kaldırmak da mekruhtur.)

İbni Abidin hazretleri burayı açıklarken buyuruyor ki:

Elbiseyi secdeye giderken kaldırmak da mekruhtur. Bahr sahibi diyor ki: Az sıvansa da mekruhtur. Çünkü elbiseyi toplamak sözü hepsini içine alır.

5- İbni Abidin hazretlerinin oğlu Muhammed Alaeddin, Hediyyetül alaiyye isimli kitabında, namazın mekruhlarının 10. sunda (Erkekler için kolları açmak) tabiri var. Mekruhların 16. sında ise, izarını kaldırmak ifadesi var. İzar kaldırılınca bacaklar görünür. Demek ki mekruh olan, sıvamak değil tenin görünmesidir.

6- Erzurumlu İbrahim Hakkı hazretleri buyuruyor ki:

Çiğini [omuzlar] ve kolları açık olarak namaz kılmak mekruhtur. (Marifetname s.268)

7- Şir'a şerhindeki hadis-i şerifte, (Yakası kapalı kılınan namaz, yakası açık kılınandan yetmiş derece daha sevaptır) buyuruluyor. Demek ki yakayı bağı açıp teni göstermemelidir.

Kısa kol için, bu her zaman giyilen kıyafettir deniliyor. Bir erkek de şortla gezebilir bu onun kıyafeti olabilir; ama din kitapları şöyle bildiriyor:

Âdet olarak giyilen bir kıyafet, namazı bozuyor veya mekruh ediyorsa, namazda o kıyafeti giymemek gerekir. (Dürer)

Demek ki, kısa pantolon ve kısa kollu gömlek giymek âdet olsa da, kısa pantolonla namaz hiç caiz olmaz, kısa kollu gömlekle de mekruh olur.

Kollukla namaz kılmak

Soru: Kolu açık namaz kılmamak için, kollukla namaz kılmak uygun mu?

CEVAP

Namazın mekruh olmaması için, kısa kolla kılmak yerine, kimse yokken veya dikkat çekmeyecek yerlerde, uygun kolluk takarak namaz kılınabilir. Kollukla namaz kılmanın mahzurlu olan iki yönü vardır:

Özellikle kısa kollu gömlekle namazın mekruh olduğunu bilmeyen kimseler, kolluk giyenlerin yanlış bir iş yaptıklarını sanarak, tepki gösteriyorlar. Bu hususu bilenlerin gittiği bir camide, kollukla namaz kılanları gören biri, (Şimdiye kadar hiç kısa

kollu gömlek giymedim, ama sırf bunlara tepkimi göstermek için kısa kollu gömlek aldım) demişti. Yine başka biri de, (Böyle palyaço gibi kollukla namaz kılmak, namazı alaya almak gibi oluyor) diye tepkisini göstermişti.

İkinci husus da, büyüklerin yanına çıkılması uygun olmayan elbiseyle namaz kılmak mekruhtur. Öyle kollukları takanlar oluyor ki, gömleği beyaz, kolluk siyah veya rengârenk oluyor. Bunlar daha çok dikkat çekiyor. Böyle bir kıyafetle büyüklerin yanına da çıkılamaz. Gömleğin rengine, desenine uygun olan, gömlekten kolayca ayırt edilemeyen kolluklar, dikkati çekmeyen yerlerde giyilebilirse de, bunları takıp çıkarırken yine dikkati çekebilir. Bunun gibi, tepkiye sebep olacak her türlü hareketten sakınmalıdır.

Dikkati çekici her şeyden uzak durmalıdır. Mesela herkesin gözü önünde tesbihle veya dijital tesbihle tesbih çekmek de dikkati çekiyor. Bunun gibi yemeğe tuzla başlamak sünnettir. Fakat herkesin dikkatini çekecek şekilde tuzla başlamak yerine, ekmekteki tuza niyet ederek dikkatleri çekmemek gerekir. Bunun gibi şeyler çoktur. Hasılı kelam dikkati çekecek şeylerden uzak durmalıdır.

Sünnetle mekruh çakışırsa, mekruh işlememek için sünnet terk edilir. Farzla haram veya bid'at yahut fitne çakışırsa, farz tehir edilir. Fitneye sebep olmak çok günahdır. Kur'an-ı kerimde fitnenin adam öldürmekten daha kötü olduğu bildiriliyor. **Peygamber efendimiz** de, fitne çıkarana lanet ediyor. Müslüman fitneye sebep olacak işlerden uzak durmalıdır.

Çıplak ayakla namaz

Soru: Kadın, çıplak ayakla namaz kılabilir mi?

CEVAP

Namaz etekliği uzun ise, ayaklar görülmüyorsa, bir mahzuru olmaz. Kadınların el ve yüzlerinden başka her yerleri, bilekleri, sarkan saçları ve ayaklarının altı, namaz için **Hanefi'**de avrettir. Ellerin üstü avret değildir diyen âlimler de çoktur. Bunlara göre, kadınların bileklerine kadar ellerinin üstü açık kılmaları caiz olur. Ama, kitapların hepsine uymuş olmak için, kadınların elleri örtecek kadar uzun kollu namazlık veya geniş baş örtüsü ile elleri örtülü olarak kılmaları, daha iyi olur. Kadınların ayakları namazda avret değildir diyen âlimler de varsa da, bu âlimler de, namazda örtmesi sünnet, açması mekruhtur dedi.

Kadınların ayaklarının açık olmasında iki kavil vardır. Birinci kavle göre mekruh, ikinci kavle göre namaz bozulur. Kadınlar, ya çorapla veya ayaklara kadar uzun etek veya entari giyerek namaz kılmalıdır! (Mezahib-i Erbea)

Kadının topuk kemiği, bileği veya boynu yahut saçı açık olarak kıldığı namazı sahih olmaz. İnce olup içindeki uzvun şekli veya rengi görünen kumaş, yok demektir. (Umdet-ül-İslam)

Şafii'de kadının iki elinden ve yüzünden başka her yeri her zaman avrettir.

(Hür kadının avuç içinden ve yüzünden ve ayaklarından başka bütün vücudu avrettir. Ayaklarına avret diyenler de oldu. Nur suresindeki (Kadınlar ayaklarını yere vurarak yürümesinler ki, ayaklarındaki örtülü ziynetlerin sesleri işitilmesin) mealindeki âyet-i kerime ayakların avret olduğunu göstermektedir. (Halebi-yi kebir)

Namaz dışında avrettir ve avret değildir diyen âlimler olmuştur. Bu bakımdan namazda ve namaz dışında ayakları çorapla örtmeli, ayağı açık gezenlere de haram işliyor dememelidir.

Çıplak ayakla namaz mekruhtur

Soru: Kadınların ayakları avret olduğu için çıplak ayakla namaz kılamıyorlar. Erkeğin ayağı avret olmadığına göre, çıplak ayakla namaz kılmaları **Hanefi'**de mekruh mudur? Hatta diz ile göbek arasını kapatarak kılsa ne zararı olur?

CEVAP

Sadece göbek ile diz arasını örterek kılınan namaz sahih olursa da, mekruh olur. Namaz borcundan kurtulur ise de namazdan hasıl olan büyük sevaplara kavuşamaz. Fıkıh kitaplarında deniyor ki:

1- Namazı, temiz mest **veya** ayakkabıyla, ayakları örtülü olarak kılmak, çıplak ayakla kılmaktan kat kat efdaldır. Hadis-i şerifte, örtülü ayakla kılmak emredildi. (Dürr-ül-muhtar)

2- **Resulullah** ve Eshab-ı kiram, nalınla namaz kılarlardı. Namazı, çorap **veya** mestle kılmalı, çıplak ayakla namaz kılan Yahudilere benzememelidir. (Redd-ül-muhtar)

3- Namazı ayakları örtülü kılmanın sevabı çok fazladır. (Halebî, Berika, Hadika)

4- Erkeklerin, ayakları çıplak olarak namaza durması mekruhtur. Ayakkabı **veya** mest kirliyse, ayakları, temiz çorapla örtmek sünnet olur. Namazın vacibi gibi, sünnetini de terk etmek mekruh olur. (İ. Ahlakı)

5- (Yahudilere benzememek için, namazları nalınla [meste benzer bir ayakkabıyla] kılın) hadis-i şerifi, çıplak ayakla namaz kılmanın mekruh olduğunu göstermektedir.

Ayakları örtmek

Soru: Fıkıh kitaplarında, (Secdede ayakları elle örtmek mekruhtur) deniyor. Örtmek niye mekruh oluyor?

CEVAP

Erkeklerin çıplak ayakla namaz kılmaları mekruhtur. Çıplak ayakla namaza duran kimse, bu mekruha mani olmak için, elleriyle ayaklarını örtmeye çalışırsa, ikinci bir mekruh işlemiş olur.

Otururken, eli uyluklardan ayırmak mekruh olduğundan, ayağın açık olması mekruhluğunu gidermek için, ikinci bir mekruh işlememelidir. (Halebî-yi kebir)İlmalah'de yazdığı gibi, ayakta, rükûda, secdelerde ve otururken, elleri sünnet olduğu gibi koymamak mekruhtur. (Merakıl-felah)'da, (Sünneti terk etmek mekruhtur. Bunun için, erkeklerin secdede, çıplak ayağını eliyle örtmesi mekruh olur) demesi de, bu sebeptendir.

Çıplak ayakla namaz

Soru: Şâfiî'de, erkeklerin çıplak ayakla namaz kılması sünnet, Hanefî'de ise mekruhtur. Herkesin kendi mezhebine göre hareket etmesi gerekmez mi?

CEVAP

Evet. Mezhepler arasında böyle farklı hüküm çoktur. Mesela Şâfiî'de imam arkasında Fatıha okumak farz iken, Hanefî'de harama yakın mekruhtur. Herkes, kendi mezhebinin hükmüne göre hareket eder. Hanefî'de böyledir denince Şâfiîlerin de öyle yapması gerekmez.

Namazda avret yerinin açılması

Soru: Namazda avret yerinin kendiliğinden açılması ile bizim kasten açmamız fark eder mi?

CEVAP

Evet fark eder. Kendimiz açarsak hemen namaz bozulur. Kendiliğinden açılırsa bir rükün miktarı zaman geçmedikçe namaz bozulmuş olmaz. Mesela kadın sarkan saçlarını açarsa, namazı hemen bozulur. Kendiliğinden açılırsa, bir rükün geçmedikçe bozulmuş olmaz.

Namazda bir uzvun açılması

Soru: kitabında namazı bozanlar bahsinde, (Bir rüknde, üç kere Sübhanallah diyecek kadar avret yeri açılırsa namaz bozulur) deniyor. Bir uzvun tamamı mı, yoksa dörtte biri mi açılırsa namaz bozulur?

CEVAP

Bir uzvun tamamı değil, dörtte biri açık kalırsa bozulur. Çünkü yine 'nin setri avret bahsinde, (Erkeğin veyâ kadının avret uzvlarından herhangi birinin dörtte biri, bir rükün açık kalırsa, nemâz bozulur. Azı açılırsa bozulmaz. Nemâzı mekrûh olur. Meselâ, ayağının dörtte biri açık olan kadının nemâzı sahîh olmaz.) buyurulduğu gibi; (Bir rüknde, üç kerre sübhânallah diyecek kadar avret yeri açılırsa...) ifadesi de

geçmektedir. Buradaki iki ifade, ayrı ayrı hükmü bildirmiyor. İlkinde, avret yerinin dörtte biri bir rükün miktarı, ikincisinde avret yerinin tamamı üç kerre sübhanallah diyecek kadar açık kalırsa namaz bozulur deniyor ki farklı değildir.

İnce tülbentle namaz

Soru: Namaz tülbentim çok ince olup saçlarım rahatça görünebiliyor. Böyle tülbent ile namaz kılmak caiz olur mu?

CEVAP

Din kitaplarında, (İnce olup içindeki uzvun şekli veya rengi görünen kumaş, yok demektir) buyuruluyor. Bu bakımdan kalın namaz örtüsü ile kılmanız gerekir.

Uzvuun şeklinin belli olması

Soru: Birkaç kere yazılmasına rağmen, kumaş cilde yapışsa, uzvuun şekli belli olsa namaz sahih olur mu, olmaz mı anlayamadım. Pantolonum dardır. Kaba avret yerlerimin şekli belli oluyor. Namazım sahih oluyor mu?

CEVAP

Şekli belli olsa da namaz sahih olur. Çünkü İslam Ahlakı kitabında deniyor ki:

Avret yerini örten ince kumaş altındaki cildin rengi belli olursa, namaz bozulur. Örtü cilde yapışıp, uzvuun şekli belli olursa, namaz bozulmuş olmaz.

Vaktine yetişip de kılamadığım

Soru: Bazen vaktine yetişip de kılamadığım ilk...namazının farzını kılmaya, bazen de son... deniyor. İlk veya son denilse değişen ne olur? Bir de, ne diye vaktine yetişip de kılamadığım .... namazının farzı deniyor? Cuma günü zuhri ahir kılariken de niye böyle deniyor? Vakit girince namazın edası farz olmuyor mu?

CEVAP

Bir namazın vakti girince, hemen edası farz olmaz, o vakit çıkarken o vakti kılacak kadar bir zaman kalınca edası farz olur. Vakit girince edası hemen farz olmuyor, öyle olsa, on dakika, yarım saat, bir saat sonra kılmak haram olur. Elbette hemen kılınırsa iyi olur, ama edası ancak vaktin sonunda farz oluyor. Bir insan vakit girdikten sonra, namaz kılmadan ölse, o vakti kılmadığı için sorumlu olmaz, çünkü o vakti kılacak kadar zaman kalınca edası farz olur. Ancak bir namazın vakti gelince, bu namazı edaya [kılmaya] başladığı vakit, kılmak farz olur. Kılınca da farz eda edilmiş olur.

Bunun için Cuma günü zuhri ahir kılariken, (Üzerime edası farz olan) demeyip, (Vaktine yetişip de kılamadığım son öğle namazının farzını kılmaya) diye niyet etmelidir. Veya (Üzerime son farz olan kılamadığım öğle namazını kılmaya) demelidir. İkisi de aynı anlamdadır.

Eğer Cuma namazı sahih olmuş ise, en son kazaya kalan öğle namazı kaza edilmiş olur. Cuma sahih olmamışsa, bugünkü öğle namazı kılınmış olur. Burada üzerime son farz olan değil de, ilk farz olan diye niyet edilirse, ilk kazaya kalan bir namaz kaza edilmiş olur, öğle namazı kılınmamış olur. İlk ve son demenin önemi buradadır. Kaza namazlarında ise, ilk kazaya diye niyet ederek başlamak iyidir.

Müslüman olmayan ülkelerde, cemaatle kılınan bir namazda, imamın itikadından şüphe edilmişse, cemaatle kıldıktan sonra tekrar kılarken, yine aynı şekilde, **(Vaktine yetişip de kılmadığım son .... namazının farzını kılmaya)** diye niyet edilir. Eğer gerçekten imamın itikadı bozuk ise, bu kılınan namaz, eda olur. İmamın itikadı düzgün ise, o vaktin son kazaya kalan namazı kaza edilmiş olur.

Neden, kılmadığım değil de, kılmadığım demek daha uygun oluyor denirse, kılmamakta sanki bir kusur görünüyor. Kılmamakta ise bir mazeret olabileceği anlaşılıyor. Bir nevi özür dileme vardır. Buna rağmen kılmadığım demekte de mahzur yoktur.

Kutuplarda sabah ve yatsı namazının vaktinin girmediği zamanlarda da böyle niyet edilebilir. Vakit girmeyince, vaktinde kılıyorum denmez, yatsıyı kılıyorum denir ve böylece farz diyen âlimlere uyulmuş olur. Ancak diğer âlimlere göre, vakit girmediği için sahih olmazsa, vaktine yetişip de kılmadığım son yatsı namazının farzına denmesi daha uygun olur. Böyle niyet edilerek yatsı **veya** sabah kılınırsa, her iki kavle de uyulmuş olur.

Rabbena lekel hamd

Soru: Rükûdan kalkarken, imam, cemaat ve yalnız kılan Rabbenâ lekel hamd der mi?

CEVAP

Yalnız kılan kimse, rükûdan kalkarken hem Semi'allahü limen hamideh, hem de Rabbenâ lekel hamd der. **(Redd-ül-muhtar)**

Namaz kılan kimse, imama uymuşsa, Semi'allahü limen hamideh demez, Rabbenâ lekel hamd der. Yalnız kılıyorsa, bunların ikisini de söyler. Muhit, Tatarhaniyye ve Hidaye kitaplarında da böyle bildirilmiştir. **(F. Hindiyye)**

Rükûdan kalkarken Semi'allahü limen hamideh demek, imama ve yalnız kılana sünnettir. Cemaatle kılarken, cemaat, Semi'allahü limen hamideh demez, sadece Rabbenâ lekel-hamd der.

İmam, Semi'allahü limen hamideh demese de, cemaat Rabbenâ lekel hamd der.

İmam-ı azama göre, İmam, Rabbenâ lekel hamd demez, İmameyne göre ise der. Kitapların çoğunda, İmam-ı a'zamın kavli tercih edilmiştir. **(Redd-ül-muhtar)**

Hanbelî ve **Şâfiî**'de ise, imamın, cemaatin ve yalnız kılanın Rabbenâ lekel hamd demesi sünnettir. **Mâlikî**'de yalnız kılanın ve cemaatin demesi mendubdur. (Mezahib-i Erbea)

(Rabbenâ lekel hamd) demek

Soru: İbni Sebeci biri, (İçkinin haram edilmesine Ömer sebep olduğu için ben içki içenleri hoş görürüm. Namaz kılarken "Rabbenâ lekel hamd" demek Muaviye'nin demesiyle namaza girdiği için, namazda ben bunu söylemiyorum) diyor. (Rabbenâ lekel hamd) demek, sünnet değil midir?

CEVAP

Elbette, sünnettir. İçki, Hazret-i Ömer'in isteği üzerine haram edilmişse de, haram eden Allahü teâlâdır. Hazret-i Ömer sadece sebep olmuştur. İçkinin haramlığı hakkında âyet ve hadis olmasaydı bile, Hazret-i Ömer, Eshab-ı kiramdan olduğu için sözü dinde senettir. İki hadis-i şerif:

(Benim sünnetime ve hulefa-i raşidinin sünnetine uyun!) [Tirmizî]

(Eshabım gökteki yıldızlar gibidir. Hangisine uyarsanız hidayete erersiniz.) [Taberani, Beyheki, İbni Asakir, Hatib, Deylemi, Darimi, İ. Münavi, İbni Adiy]

Rabbenâ lekel hamd ifadesini de Hazret-i Muaviye söylese de dinde senet olur, ama, üstelik **Resulullah** o sözü tasdik etmiştir. Bunun için, o sözü namazda söylemek sünnet olmuştur. İki hadis-i şerif:

(İmam, "Semi'allahü limen hamideh" dediği vakit "Rabbenâ lekel hamd" deyin! Çünkü, sözü meleklerin sözüne uygun düşenin geçmiş günahları affedilir.) [Buhârî, Müslim, Ebu Davud, Tirmizî, Nesâî]

(İmamdan önce hareket etmeyin, o tekbir aldıktan sonra siz alın, "Veleddâllîn" deyince "âmîn" deyin. Rükû edince, siz de rükû edin, "Semi'allahü limen hamideh" deyince "Rabbenâ lekel hamd" deyin ve imamdan önce başınızı kaldırmayın!) [Buhârî, Müslim, Ebu Davud, Tirmizî, Nesâî]

İmam-ı Gazâlî hazretleri, gayrimüslim birinden bir söz alıp kitabına yazmışsa, o söz, artık İmam-ı Gazâlî hazretlerindedir. O tasdik ettiği için, o söze gayrimüslim sözü olarak bakılmaz.

Bir zaman şeytan, sıkışınca, (Âyet-el kürsî'yi okuyana zarar veremem) demek zorunda kalıyor. Eshab-ı kiram, bunu **Peygamber efendimize** bildiriyorlar. O da, (Şeytan yalancı olduğu hâlde, bu sözü doğrudur) buyurarak, şeytanın söylediği o sözü tasdik ediyor. **Resulullah** bu sözü tasdik ettiği için, biz o sözle amel ederiz. O sözün artık şeytanla bir alakası yoktur.

Kur'an-ı kerimde Eshab-ı kiramın hepsinin cennetlik olduğu bildiriliyor. Eshab-ı kiramdan olan, Kur'an-ı kerimi yazmakta vahiy kâtipliği de yapan, **Resulullah**'ın kayınbiraderi Hazret-i Muaviye hakkında böyle saygısızca söz söylemek çok çirkindir.

Rabbena lekel-hamd demek

Soru: Rükûdan doğrulunca, (Rabbena lekel-hamd) mi, yoksa (Rabbena ve lekel hamd) mi demek gerekir?

CEVAP

İkisi de caizdir. Ancak meşhur olan (Rabbena lekel-hamd) demektir. Mesela, Hindiyye, Berîka, Dürer ve Gurer, Mebsut, R. Nâsîhîn, Tergib-us-salat, Kudûrî gibi kitaplarda (Rabbena lekel hamd) denileceği bildiriliyor.

Muhit kitabında, (Allahümme rabbena lekel hamd), Bahru'r-râik'te (Rabbena ve lekel-hamd denilmesi efdaldır) deniyor. Hidaye'de, (Rabbena lekel hamd denilmesi evlâdır) yazıyor. Dürr-ül-muhtar'da, rükûdan kalkarken (Rabbena lekel hamd) demenin lâzım olduğu bildirilmiştir. (M. Zühdiyye)

(Allahümme Rabbena ve lekel hamd) veya (Allahümme Rabbena lekel hamd) yahut (Rabbena ve lekel hamd) denir. (Halebî)

İbni Âbidin'de de Halebî'deki gibi bildirilmektedir. Yani bu kitaplarda da, Allahümme ile başlayan yazılıdır, fakat meşhur olanı yani (Rabbena lekel-hamd) şeklinde olanı söylemek daha uygundur. İlmahal'de ve İslam Ahlakı kitabında da, (Rabbena lekel-hamd) denileceği bildiriliyor.

Namazda huşu ve tefekkür

Soru: Namazı huşûyla kılmak ne demektir?

CEVAP

Huşu, Allahü teâlâdan korkmak demektir. İmam-ı Rabbani hazretleri buyuruyor ki:

Namazları cemaatle, huşû ve hudû ile kılmalı, çünkü insanı iki cihanda felaketlerden, sıkıntılardan kurtaracak, ancak huşû ile kılınan namazdır. İki âyet-i kerime mealî:

(Namazlarını huşû ile [Kalbleri Allah korkusuyla dolu, ta'dil-i erkâna uyarak] kılan müminler, muhakkak felah buldu. [Kurtuluşa erdi, zafere kavuştu.]) [Müminun 1, 2] (1/85)

Namazın kusursuz olması, farzlarını, vaciblerini, sünnetlerini ve müstehablarını yerine getirmekle olur. Namazda huşû, yani her uzvun tevazu göstermesi, bu dört şeyi yapmaktır. Kalbin hudû, yani Allah korkusu da yine bunları yapmakla olur. (Kalb hazır olmazsa, namaz da olmaz) hadis-i şerifi, kalbin, yukarıda bildirilen dört şeyin

yapılmasında hazır olması, uyanık olması demektir. Yani bunların hepsinin yapılmasında gevşeklik olmamasına dikkat etmektir. (1/305)

Namazın kabul olmasının şartı, haramlardan sakınmak, huşû ve takva ile kılmak ve malayaniyi terk etmektir. (Miftah-ul-Cennet)

Takva, bütün uzuvlarını haramdan ve mekruhtan korumaktır. Malayaniyi terk, dünya ve ahirete yaramayan işi terk etmek demektir.

Dünya işlerini düşünmemek için

Soru: Namazda dünya işlerini düşünmemek için ne yapmalı?

CEVAP

Namazda dünya işlerini düşünmek, ihlâs noksanlığından ileri gelir. Buna sebep olan eksiklikleri gidermeye çalışmalı. Her iş, Allah rızası için yapılırsa, ihlâs elde edilir. Namaza başlarken, Allahü teâlâyı görür gibi, edeple namaza başlamalı ki, namaz hakiki namaz olsun. Eğer beden namazda, kalb başka yerde olursa, o namaz sahih olsa da, makbul bir namaz olmaz. Bunun için, (Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billahil aliyil'azîm) dedikten sonra namaza başlamak faydalıdır.

İslam Ahlakı kitabında da deniyor ki: İmama uyunca, imam Fatiha'yı okurken, (Sağımda Cennet ve solumda Cehennem, ensemde Azrail aleyhisselam, karşımda Beytullah, önümde kabir ve ayağımın altında Sırat, acaba benim sualim kolay olur mu? Ettiğim ibadet, ahirette başıma taç, yanıma yoldaş ve kabrimde ışık olur mu? Yoksa kabul olmayıp, eski bez gibi yüzüme vurulur mu?) diye tefekkür etmelidir. (Miftah-ül-cennet)

Namazda zihni toparlamak

Soru: Namaz kılarken, zihni toparlayabilmek için, ne yapmak gerekir?

CEVAP

Mümin, Allahü teâlâdan korkar, Onun rahmetinden ümidini kesmez ve hatalarından dolayı utanır. Namazda bu hâlinden ayrılıyorsa, fikri dağınık ve vesvese mevcut demektir. Görmek, düşünmeye sebeptir. Bu bakımdan insanı meşgul edecek şeyleri, gözün gördüğü yerlerden kaldırmalı. Namazı mümkünse loş bir aydınlıkta kılmak iyi olur. Nakışlı seccade yerine, düz olanlar tercih edilmeli. Kible duvarı sade olmalı, herhangi bir levha asılı olmamalı. Hep önüne bakmalı.

Namaza başlarken Allah'ın huzuruna durduğunu, bu huzurda gafil olmanın tehlikesini düşünmeli ve kıyametin korkunç manzarasını hatırlamalı. Kalbi meşgul eden, dünyevî istek ve arzulardır. Nefse ceza verip bunlardan kurtarmak gerekir. Ebu Talha hazretleri, bahçede namaz kılarken bir kuş daldan dala konup namazını şaşırtınca, büyük bir bahçesini sadaka olarak verdi. Namazının noksanına kefarete olsun diye böyle yaptı.

Nefsi çeşitli şekilde cezalandırarak kalbi toparlamaya çalışmalıdır. huzura kavuşamıyorum diye mücadeleyi bırakmamalı. Bir bardak dolu zeytinyağına ne kadar su konursa, o kadar zeytinyağı dışarı dökülür, çünkü zeytinyağı suya göre hafif olduğu için suyun üstüne çıkar. İkisi birleşmez. Dünya sevgisiyle âhiretin kalbdeki durumu, zeytinyağı ile su gibidir. Bardak suyla dolu olunca, zeytinyağı orada bulunmaz. Dünya sevgisi kalbi kaplamışsa, vesveseden kurtulmak mümkün olmaz. Dünya sevgisi ne kadar azsa, kalb huzuru o kadar fazlalaşır. Demek ki, kalbi toparlayabilmek için, dünyanın faydasız şeyleri peşinden koşmamalı. İlim ve ihlâsla amel etmeye çalışmalı, göze çarpan ve kalbi meşgul eden şeyleri ortadan kaldırmalıdır.

Huşu ile namaz

Soru: Huşu ile namaz kılmak için ne yapmalıdır?

CEVAP

Namazda mânasını biliyorsanız, okuduğunuzu düşünmek, iyi olur. Kendini Rabbinin huzurunda düşünmek ve o huzurda nasıl olması gerekiyorsa, öyle bulunmak çok iyidir. Kendinin son namazı olduğunu, son amelinin bu olduğunu, **yahut** kendini sırat üzerinde düşünüp kendini toparlamak, kibriya, azamet ve celâli huzurunda, kendini kartal pençesindeki serçe, **yahut** efendisinden kaçmış, yakalanıp tekrar efendisinin huzuruna götürülmüş köle gibi bilmek, **yahut** her an nimetleri içinde bulunduğu, her an kendisine muhtaç olduğu hakiki nimet sahibinin huzurunda nasıl durulursa, öyle durmak, hiç olmazsa, general karşısına çıkan bir er gibi bulunmak, namazda kalbi toparlamaya yardım eder. Dünyaya önem vermemek, işlerini mesele ve düşünce vesilesi yapmamak, geldiği gibi gider, ne olduysa öyle olur gibi, dünya hakkında hoşgörülü olup, namazda hep Rabbi ile olmak mühimdir gibi düşünceye sahip olmak faydalı olur.

Çay ve namaz

Soru: Bir gece, dînî kitap okuyorduk. Genç bir arkadaş, (Namazdan önce çayı içelim) dedi. Oradaki yaşlı biri, (Öyle söylenmez. Önce namazı kılalım, sonra rahatça çayı içelim) dedi. Hangisi daha uygundur?

CEVAP

Yaşlı kişi, namazın önemini belirtmek için öyle söylemişse de, gencin söylediği daha uygundur. Kalbi meşgul eden bir şey olursa, önce o şeyi hâll edip, sonra namaza durmalı. Çay, yemek gibi şeyler kalbi meşgul edebilir. Önce bunları hâll edip sonra namaz kılmak uygun olur. Yapılması gereken bir şeyler varken, rahat namaz kılınmaz. Gerekli işleri yaptıktan sonra, namaz kılmak daha rahat olur. Fıkıh kitaplarında, imrendiği yemeği kaçırmak korkusu, cemaate gitmemek için özür kabul ediliyor. Yani yemekten sonra namazı yalnız kılmak caiz oluyor. Yemek hazırken, namaz mekruh vakte girmeyecekse, önce yemek yenmeli. İki hadis-i şerif:

(Yemek hazırken namaza durmayın!) [Müslim]

(Akşam yemeği hazırsa, namazdan önce yemeği yiyin!) [Buhârî]

Camide çok ışık yakmak

Soru: Namazı loşta mı kılmak daha uygun, yoksa yoğun ışık altında mı?

CEVAP

Namazların huşu ve huzur içinde kılınması gerekir. Bunlara mani olacak şeyler ortadan kaldırılmalı. Mesela seccadenin renkli olması, fazla ışık buna mani olabilir. Atalarımız, namazların huşu ve huzur içinde kılınabilmesi için camilere büyük pencereler koymamışlar, loş yapmışlardır.

Cuma namazı için gittiğimiz camide, avizelerde yüzden fazla ışık yandığını gördük. Gündüz bu kadar çok ışığın yanması israf da olur. İsrâf ise haramdır.

Namazı doğru kılmak

Soru: Bir hadis-i şerifte, (Beş vakit namazı doğru kılana, her gün için bin şehit sevabı verilir) buyuruluyor. Namazı doğru kılmak nasıl olur?

CEVAP

Namazın doğru olması için şu şartlara riayet etmek gerekir:

1- Ehl-i sünnet itikadında olmalı. Bid'at ehlinin kıldığı namaz, sahih olsa da, namaz borcu ödenmiş olsa da, kabul olmaz yani doğru namaz olamaz. Bir hadis-i şerif meali şöyledir:

(Bid'at ehlinin namazı, orucu, haccı, umresi, cihadı, tevbesi, farzı, nafilesi ve hiçbir iyiliği kabul olmaz.) [İbni Mace]

O halde, Ehl-i sünnet itikadında olmalı ve bid'at işlemekten çok sakınmalı.

2- Haramlardan sakınmalı. Haramlar çeşitli şekilde işlenir. Elle, dille, gözle, kulakla, ayakla, kalble, mideyle ve elbiseyle olabilir.

Elle: Haramlara uzanıyorsa,

Dille: Yalan, gıybet gibi haramlar işliyorsa,

Gözle: Harama bakıyorsa, kâinata ibretle bakmıyorsa,

Kulakla: Çalgı veya gıybet gibi günahlar dinleniyorsa,

Ayakla: Günah işlenen yerlere gidiliyorsa,

Kalble: Kin, haset, kibir, suizan, riya gibi kötü huylar varsa,

Mideyle: Haram şeyler yenilip içilmişse, [Bir hadis-i şerifte, (Bir lokma haram yiyenin kırk günlük güzel ameli kabul olmaz) buyuruldu. (Taberani)]

Elbiseyle: Bir elbisenin sadece bir düğmesi **veya** bir ipliği haram olsa, bu elbiseyle kılınan namaz kabul olmaz.

3- İhlâsla yani sırf Allah rızası için kılmalı, riya karıştırmamalı.

4- Namazın farzına, vacibine, sünnetine, müstehabına, edebine de riayet etmeli.

5- Namazın doğru olması için guslün ve abdestin de doğru olması şarttır. Abdest ve guslün doğru olması için de, bunların farzına, vacibine, sünnetine, müstehabına, edebine riayet etmeli.

Bu beş maddeye riayet edilirse, namaz doğru kılınmış olur.

Gücü yettiği kadar

Soru: Zekâ özürlü biri, duaları iyi söyleyemiyor eksik namaz kılması uygun olur mu?

CEVAP

Okuyabildiği kadar okur. Herkese gücünün yettiğinden fazlası sorulmaz.

Namazda oturuşla ilgili sorular

Soru: Kade-i ahirede ettehiyyatü'yü okumak vacip. Ettehiyyatü'yü okuyacak kadar oturmak farz, ölçüsünü nasıl ayarlayacağız. Belirli bir zamanı var mı yoksa hızlı okuyan biri ile yavaş okuyan biri arasındaki oturma ölçüsü nedir?

CEVAP

Herkesin Ettehiyyatü'yü okuduğu müddet kadar oturması farzdır.

Son oturuşta okunanlar

Soru: Allahümme salli ve Allahümme barik'ten sonra **veya** başka zaman dua olarak okunan âyetleri, Kur'andaki sırasına göre, önce Rabbena âtinâ, sonra Rabbic'alnî, sonra Rabbenağfirli şeklinde mi okumak gerekir?

CEVAP

Gerekmezse de, Kur'an-ı kerimdeki sırasına göre okumak iyi olur.

Namazda abdestin bozulması

Soru: Namaz kılarken, son teşehhüdde, Ettehiyyatü'yü okuduktan sonra, abdestimiz **veya** namazımız bozulsa **yahut** kendimiz kasten bozsak, o namazı iade etmemiz gerekir mi?

CEVAP

Teşehhüd miktarı oturduktan sonra kasten abdestini **veya** namazını bozanın, namazı tamam olur. Mesela Ettehiyyatü'yü bitirdikten sonra biriyle konuşsa, konuşması günah olursa da, kasten yaptığı için namazı tamam olur. Teşehhüd miktarı

oturduktan sonra kendiliğinden abdesti bozulursa, hemen abdest alıp vacib olan selamı verirse [yahut](#) abdest almayıp, namazı bozan bir şey yaparsa, mesela selam verirse, namazı tamam olur.

Namazda uyumak

Soru: Bazen son teşehhütte uyuyakaldığım oluyor. Uyanınca selam versem bir mahzuru olur mu?

CEVAP

Selam verilmesi yanlış olur. Çünkü uyanık olarak teşehhüt miktarı oturmak farz, Ettehiyyatü'yü okumak da vacibdir. Bunları yapmadan uyumuşsunuz, ikisi de yapılmamış oluyor. Teşehhütte uyumak abdesti bozmaz. Fakat uyuyarak kılınan rükün tekrar edilmezse, namaz bozulmuş olur. Eğer Ettehiyyatü okunursa, hem farz, hem de vacib yerine gelmiş olur. Fakat selam geciktirilmiş olduğu için secde-i sehv gerekir.

Kıyam ile ilgili sorular

Soru: Farz namazlarda kıyam farzdır. Sünnetlerde de kıyam [ayakta durmak] farz mıdır?

CEVAP

Yalnız farz ile vitir namazını kılarken ayakta durmak farzdır. ([Sirac-ül-vehhac](#))

Hasta ve özürlü olmasa da, nafileleri oturarak kılmak her zaman ve her yerde caizdir. Yalnız [vacip diyenler de olduğu için] sabah namazının sünnetini ayakta kılmalıdır! Nafileleri oturarak kılana, sevabın yarısı verilir. ([Merakil-felah](#))

Beş vakit namazın sünnetlerini hiçbir mazeret yokken de, ayakta durmayıp, oturarak kılmak caizdir; çünkü bu sünnetler de, nafile namazdır. ([Cevhere](#))

Zamm-ı sûreyi okurken

Soru: Namazda kıyamdayken, Fâtiha'yı okuduktan sonra zamm-ı sureyi okumayı unutan bir kimse, rükûa eğilmek için ellerini aşağı saldıktan ve ayaklarını birleştirdikten sonra zamm-ı sureyi okumadığını hatırlarsa, zamm-ı sureyi okurken tekrar ellerini bağlayıp, ayaklarının arasını sünnet miktarı yani dört parmak kadar açar mı?

CEVAP

Böyle yapmak caizse de, ellerini tekrar bağlamadan ve ayaklarının arasını açmadan okuması efdaldır. Namazda, mümkün olduğu kadar hareketsiz durmak esastır.

Secde yerine bakılır

Soru: Mescid-i Haramda da namazda, secde yerine mi bakılır?

CEVAP

Evet.

Kıraat nasıl olmalı?

Soru: Kıraati kendimiz işitecek kadar sesli okumazsak namaz sahih olur mu?

CEVAP

Sahih olmaz. Kendimizin işitecek kadar sesli olması gerekir. Üç mezhepte, kendi işitecek kadar sesli okumak farzdır. **Maliki**'de farz değil, müstehabdır.

Çocuğa namazı öğretmek

Soru: Kendim namaz kılarırken, 9 yaşındaki kızımın da duyması için sesli okuyorum, yani namazı, namaz kılarak, namazda öğretiyorum. Anneyle kızın böyle namaz kılması uygun mu?

CEVAP

Öğretmek için sesli okumanız doğru olmaz. Namaz kılmadan aynı şekilde sesli olarak ve tarif ederek namazı öğretebilirsiniz. Mesela rükûa eğilince, bu haldeyken üç kere, Sübhane rabbiyel azîm denir dersiniz. Ayakta şu okuduğum okunur dersiniz. Böyle tarif edersiniz.

Namazda sessiz okumak

Soru: Hristiyanlara (Müslüman İsevîler) diyen, hattâ (Allah'ın varlığını kabul eden herkes Cennete girer. Bugünkü ateistler, Kur'anda bildirilen müşrikler cinsinden değildir. Onlarda da bir yaratıcı inancı var) diyerek, her çeşit kâfiri Cennete sokmaya çalışan bir internet sitesinde, (Namazda, kıraati işitmek gerekmez, içimizden sessiz okusak da sahih olur) deniyor. Kıraati namazda kendi işiteceğimiz kadar sesli okumak farz değil mi?

CEVAP

Elbette farzdır. Namazın rükünleri yani içindeki farzlarından biri de kıraattir. Kıraat, kendi işiteceğimiz kadar sesli okumak demektir. Böyle şeyler yazan bir site, fıkıh ilmini bilmez. Mademki onlara göre, (Allah var) diyen herkes cennetliktir, o zaman bir kimse namaz kılsa da, kılmassa da, namazda sessiz okusa da, okumasa da önemli değildir.

Namazda, kıraati kendi işiteceğimiz kadar bir sesle okumanın farz olduğu, fıkıh kitaplarının hepsinde yazılıdır. Birkaç kitaptan örnek verelim:

Bir kimse, harfleri diliyle düzelterek okur, fakat bunu kendisi bile işitmezse, namazı caiz olmaz. Muhîr, Sirâciyye ve Nikâye'de de böyle bildiriliyor. (Fetava-i Hindiyeye)

Kıraatsiz namaz olmaz. Dilin sessiz hareketine kıraat denilmez. (Gurer dürer)

Kıraat, kişinin kendi işiteceği kadar bir sesle, kelimeleri meydana getiren harfleri doğru bir şekilde telaffuz etmesidir. (Halebi)

Mücteba kitabında, Hindüvani'den naklen bildiriliyor ki: Bir kimsenin ağzından çıkan kulakları veya yanındakiler işitmedikçe, kıldığı namaz caiz değildir. Gizli okumanın en aşığı, kendi işitecek kadar sesle okumaktır. (İbni Âbidin)

Bir kimse iftitah tekbirini işitilmeyecek şekilde fısıldasa veya sadece kalbden geçirse, namazı caiz değildir. Kıraat de böyledir. Tesbih, salevat gibi namaza ait bütün sözler böyle olduğu gibi, köle azadı, kadını boşamak ve yemin de böyledir. (İbni Âbidin)

Kıraat, okumak demektir. Onun hakikati, ağızdan çıkan, sağırılık ve gürültü gibi bir engel olmadıkça, kulak işitecek derecede olmaktır. (Nimeti İslam)

Namaz kılarken kendi işitecek kadar sesle okumak mecburîdir. Çünkü kıraat, seslerle harfleri birbirinden ayırmak demektir. Ses elbette lâzımdır. En azı kendi işitecek kadar olmaktır. Yoksa namazı sahih olmaz. (Şir'at-ül İslam şerhi)

Hanefiler dediler ki: Kıraatin en azı, kişinin kendisinin işiteceği kadar olmalıdır. (El-fikhü alel mezahibil-erbea)

Kıraat, ağızla okumak demektir. Kendi işitecek kadar sesli okumaya, (hafi okumak) denir.

Namazda kendi işitecek kadar sesli okumak farzdır. (İslâm Ahlakı)

Kıraat, namazın bir rüknü olarak farzdır. Okuyanın kendisinin bile işitemeyeceği okuma, kıraat sayılmaz. (İslam Fıkhi Ans.)

Namaz kılınan yerde

Soru: Hadis kitaplarında, resim bulunan eve meleklerin girmeyeceği bildiriliyor. Siz ise, resim bulunan odaya girmez diyorsunuz, bir de rahmet melekleri diyorsunuz. Her melek girmez mi? Bir de, bir odada bir kadın olsa, ayrı odada da yabancı erkek olsa halvet olmaz mı?

CEVAP

Hadis-i şerifte beyt kelimesi geçiyor. Yanlışlık, beyt kelimesini ev diye tercüme etmekten ileri geliyor. Halbuki beyt kelimesi oda anlamına da gelir. Genel olarak da oda anlamında kullanılır. Sözlüklerde, dâr kelimesi mesken olarak bildirilir. Fukaha ise, dâr kelimesini, içinde birkaç beyti [odası] ve avlusu bulunan yer diye tarif etmektedir.

Beytullah = Allah'ın evi = Kâbe demektir. Tek odadan meydana gelmiştir.

Beytüzzifaf gerdek odası demektir. Bunu gerdek evi diye tercüme etmek yanlış olur. Gerdeğe bir odada girilir. Evin bütün odalarına gerdek odası denmez.

Beytülmal hazine odası, Beyt-i makdis [mukaddes] Mescid-i aksa demektir.

Bir evin odaları müstakildir. Odanın birinde namaz kılınır, birinde içki içilirse, namaz kılınan oda şereflenmiş, öteki oda ise kirletilmiş olur.

Bir evin bir odasında yabancı bir hanım, öteki odasında yabancı bir erkek bulunsa, aynı odada bulunmadıkları için halvet olmaz, yani günah olmaz. Çünkü her oda ayrı kabul edilir.

Hadis-i şerifteki melekten kasıt, rahmet melekleridir. Çünkü insanların iyiliklerini ve kötülüklerini yazan hafaza melekleri, günah işlenen, resim bulunan yerlere de girer. İnsandan yalnız cima ve helada ayrılır. Helada iken yapılanları, Allahü teâlâ meleklerle bildirir.

Bu sualiniz de gösteriyor ki, hadis-i şerifleri açıklamaz okumak yanlış anlamalara sebep oluyor.

Oyuncak varsa

Soru: Bebek, ayı oyuncakları gibi çeşitli oyuncaklar bulunan odada namaz kılmak mekruh olur mu? Böyle bir odaya rahmet melekleri girer mi?

CEVAP

İmam-ı Ebu Yusuf'a göre, çocukların oyuncakla oynaması caizdir, o odaya rahmet melekleri de girer, o odada namaz da kılınır. Namaz kılariken, oyuncaklar kible tarafında olmamalı. Kible tarafında ise üstü örtülü olmalıdır.

Kadın varsa

Soru: Namaz kılınan odada kadın bulunursa, mahzuru olur mu?

CEVAP

Namaz kılınan yerde mahrem bir kadının bulunmasında mahzur yoktur. Erkek namaz kılariken, içeriye mahrem **veya** namahrem bir kadın girip otursa yine mahzuru olmaz.

Silahla namaz kılmak

Soru: Görevliyiz. Üzerimizde tabanca **veya** başka silah olabiliyor. Silahla namaz kılmanın mahzuru olur mu?

CEVAP

Hayır, hiç mahzuru olmaz.

Rükû ve secde ile ilgili sorular

Soru: Allah'tan başkasına secde etmek küfür değil mi? Küfür ise, ne diye Allah, Hazret-i Âdem'e secde edilmesini meleklerle emretti? Neden Müslümanlar, Kâbe'ye secde ediyorlar?

CEVAP

İbadet niyetiyle Allah'tan başkasına secde etmek küfürdür. Saygı için yapılırsa küfür olmaz, haram olur. Çünkü Âdem aleyhisselamdan İbrahim aleyhisselama kadar, selamlaşma, birbirine secde etmekle olurdu. Sonra, bunun yerine boynuna sarılmakla oldu. Muhammed aleyhisselam zamanında, el ile müsafaha sünnet oldu.

Kâbe'ye karşı secde edilir. Kâbe için secde edilmez. Kâbe için secde eden kâfir olur. Kâbe kibledir, kible istikametinde Allah'a secde edilir. Ettiğimiz secdeler, Kâbe için değil, Allah içindir, kiblesi Kâbe'dir. Allahü teâlâ da, Âdem aleyhisselam istikametinde kendisine secde edilmesini emretti. Ama İblis bunu da kabul etmedi. Âdem aleyhisselama saygı için secde etmesini de emredebilirdi. Yukarıda bildirildiği gibi, Âdem aleyhisselam zamanında selamlaşmak secde etmekle oluyordu. Bu manada da olsa İblis Âdem aleyhisselama saygı göstermeyi kabul etmedi. Aslında Allahü teâlânın emrine karşı geldi. Karşı gelmek niye küfür olsun ki denebilir. İblis, Allahü teâlânın bu emrini beğenmedi, (Ateşten yaratılan bir varlık, topraktan yaratılana nasıl saygı gösterebilir. Bu emrin yanlış) dedi. Allahü teâlânın emrini beğenmediği için kâfirlerden oldu.

Yalnız kılanlar için

Soru: Namazda rükûda 5, 7, 9 veya 11 kere (Sübhone rabbiyel-azîm) dersek, secdede de, aynı sayıda (Sübhone rabbiyel a'lâ) dememiz mi gerekir?

CEVAP

Rükûda 7 kere tesbih söylenmişse, secdede de, aynı sayıda söylemek gerekmez, 3 veya 11 defa söylenebilir.

Soru: Bir ihtiyaçtan dolayı öğleyi (asr-ı evvel)de, ikindiye de (asr-ı sani)de kılsak, yatsıyı da (işa-i sani)de mi kılmak gerekir?

CEVAP

Hayır, ikindiye asr-ı sanide kılınca, yatsıyı işa-i sanide kılmak gerekmez. Fakat cemaatle kılınmıyorsa, her zaman ikindiye asr-ı sanide, yatsıyı da işa-i sanide kılmak iyidir. Böylece İmam-ı a'zam hazretlerinin kavline de uyulmuş olunur.

Rükuda ve secdede tesbih

Soru: Rükuda ve secdede üç kere tesbih söyleyecek kadar durmak vacib midir?

CEVAP

Bir kere diyecek kadar durmak vacibdir. Üç kere diyecek kadar durmak sünnettir. Üç kere diyecek kadar durmak vacib diyen âlimler de olmuştur.

İki secde de farzdır

Soru: Secdenin birinin farz, diğerinin sünnet olduğunu söyleyenler var. Secdenin her ikisi de farz değil midir?

CEVAP

Secdenin her ikisi de farzdır. (Redd-ül-muhtar)

Secdeye gitme imkânı yoksa

Soru: Hücre dar olup secde edemeyen mahkum namazı nasıl kılar?

CEVAP

Hücre dar olup, secdeye gitme imkanı yoksa, oturup ima ile kılar. (Merakıl-felah)

Gözlükle namaz

Soru: Namazda gözlükleri çıkarmak gerekir mi?

CEVAP

Secdeye alını koymak farzdır. Burunla beraber koymak vacibdir. Eğer gözlük burnun yere değmesine mâniyse, mekruh olur. Gözlüklü kimse alın ve burun yere iyi değsin diye başını bastırmaya kalkarsa gözlüğü kırılabilir. Böyle bir problem yoksa gözlükle de kılınabilir.

Parmak uçlarını kibleye çevirmek

Soru: Secdede ayakları yere koymak ve ayak parmakların kibleye çevirmek farz mıdır?

CEVAP

Secdede iki ayağı veya hiç olmazsa her birinin birer parmaklarını yere koymak farz, vacib veya bir kavle göre de sünnettir. Yani iki ayak yere konmazsa namaz sahih olmaz veya mekruh olur. Ayak parmaklarını bükerek, uçlarını kibleye çevirmek de farz değil, sünnettir. Farz diyenlerin hata ettiği, (Redd-ül-muhtar)'da yazılıdır. Secdede, alın, burun ve ayaklar, yerden az zaman kalkmış olursa, zararı olmaz.

Yükseğe secde

Soru: Sağlam kimsenin yüksek yere secde etmesi caiz midir?

CEVAP

Caiz değildir. Sağlam kimsenin 25 cm kadar yükseğe secde etmesi mekruhtur. Bundan daha yükseğe secde edilirse, namaz fâsid olur, yani bozular. (İslam Ahlakı)

Resulullah efendimiz "sallallahü aleyhi ve sellem" az yüksek şey üzerine de, secde etmemiştir. Az yükseğe de secdenin caiz olmadığı [mekruh olduğu] Cami-ur-rumuz ve Tebyin haşiyesinde yazılıdır.

Secde için eğilemeyen hasta, yerden 25 cm'den daha az yüksek bir şey üzerine secde edebilir, daha yükseğe secde edemez.

Alnında yara varsa

Soru: Alnı veya burnu yara olan nasıl secde eder?

CEVAP

Alnında yara olan, yalnız burnuyla, burnunda yara olan ise, yalnız alnıyla secde eder. Hem alnı, hem de burnu yara olup yere secde edemeyen ise, ayakta durabilse de, oturarak îmâ ile kılar. Yani rükû için biraz eğilir. Secde için, rükûdan daha çok eğilir.

Namaz kılarken güneş doğsa

Soru: İslam Ahlakı kitabında, (Sabah namazı kılarken, güneş doğmaya başlarsa, bu namaz sahih olmaz. İkindiyi kılarken güneş batarsa, bu namaz sahih olur) ve İlmahâl'de de, (Sabah namazı hariç, diğer vakitlerde, vakit çıkmadan, Hanefî'de iftitah tekberi alan, Malikî'de ve Şafîî'de ise, bir rekât kılan, namazı vaktinde kılmış olur) deniyor. Niye sabah namazı hariç tutuluyor? Akşam güneş batınca, ikindinin vakti çıkmış olduğu hâlde bu namaz sahih oluyor da, sabah güneş doğunca, sabahın vakti de çıkmış olduğuna göre, niye sabah namazı sahih olmuyor?

CEVAP

Bu konu kitaplarda şöyle bildiriliyor:

Kendi arzusuyla namazdan çıkmak, İmam-ı a'zama göre farzdır. İmameyn'e göre, farz değil vacibdir. Bir kimse namazın sonunda teşehhüd miktarı oturduktan sonra kasten namaza aykırı bir iş yapsa, mesela gülse, konuşsa, yiyip içse namazı sahih olur, fakat elinde olmadan abdesti bozulsa, bu durumda İmam-ı a'zama göre, hemen abdest alarak, gelip selam verip, kendi isteğiyle namazdan çıkması gerekir. (Halebî)

Abdesti bozacak bir şey, selam vermeden önce hâsıl olursa, üç mezhepte namaz bozulur. Son teşehhüdü okumayı bitirmeden önce olursa, Hanefî'de de bozulur. (İ. Ahlakı)

Sabah namazına gün doğmadan önce başlanır da, namaz tamamlanmadan güneş doğarsa, namaz bâtil olur. Ancak teşehhüd miktarı oturmuş olan kişinin namazının bu durumda batıl olup olmayacağı hususunda ihtilâf vardır. (Mezahib-i erbaa)

Tertip sahibi, namaz esnasında kılmadığı bir namazı hatırlarsa veya İmam-ı azama göre, sabah namazını kılarken güneş doğarsa yahut Cumayı kılarken ikindi vakti girerse; bunlar teşehhüd miktarı oturduktan sonra veya sehv secdesi yaparken bile meydana gelse, o kimsenin namazı bâtil olur. Eğer bu imam ise, arkasındaki cemaatin namazları da bâtil olur. (Fetava-i Hindiyeye) İmameyne göre, teşehhüd miktarı oturduktan sonra, sallı barikleri okurken güneş doğsa o namaz sahih olur.

Abdest alırken veya namaz kılariken, özü kesilip, sonraki ikinci vaktin sonuna kadar hiç gelmezse, özür lükken aldığı abdesti ve namazı iade eder. Namaz bittikten veya teşehhüd miktarı oturduktan sonra kesilirse, namazını iade etmez.

Teşehhüd miktarı oturduktan sonra abdestini bozarsa, namazı tamam olur. Teşehhüd miktarı oturduktan sonra abdesti kendiliğinden bozulursa, hemen abdest alıp vacib olan selamı verirse yahut abdest almayıp, namazı bozan bir şey yaparsa, mesela selam verirse, namazı tamam olur.

Namazın rükünlerini tamamladıktan sonra [Ettehiyyatü'yü okuduktan sonra], ayağa kalkmak gibi kendi arzusuyla namazdan çıkaran bir şey yapanın namazı sahihtir. (Redd-ül muhtar)

Bir kimse teşehhüd miktarı oturduktan sonra, kasten namaza aykırı bir şey yaparsa -isterse abdesti bozulduktan sonra olsun- namaz tamam olur; çünkü farzları tamamdır. Evet, selam vermek vacib olduğu için namaz tekrarlanır. Namaza aykırı hareketi kendi fiiliyle olmayarak oturmadan önce olursa, namaz ittifakla bozulur. Oturduktan sonra olursa İmam- a'zama göre bozulur. İmameyne göre sahihtir. (Dür-ül muhtar)

Sabah namazında güneşin doğmasıyla, Cuma namazında ikinci vaktinin girmesiyle, namaz içinde özür lünün özürünün yok olmasıyla, yaranın iyileşip sargısı düşmesiyle, necasetle namaz kılanın necaseti gideren şeyi teşehhüd miktarı oturduktan sonra bulmasıyla, kaza kılan kimsenin üzerine mekruh vaktin girmesiyle meydana gelen durumlar İmam-ı a'zama göre, namazı bozar. İmameyne göre bozamaz. (Dürer ve gurer)

Namazın sonunda teşehhüd miktarı oturup, sonra kendi iradesiyle namazdan çıkanın namazı sahihtir. (Dürer ve gurer)

Teşehhüd miktarı oturduktan sonra kasten kahkahayla gülerse namazı tamamdır. (Redd-ül muhtar)

Bir kısım insanlar gemide cemaatle namaz kılsalar, bir kısmı da geminin dışında bu cemaate uysalar, teşehhüdden sonra selâm vermeden gemi hareket ederse, gemi dışında imama uyanların namazı İmam-ı a'zama göre bozulur, İmameyne göre bozulmaz. Sabah namazının farzını kılariken Ettehiyyatü'yü okuyup selâm vermeden güneş doğarsa, yine İmam-ı a'zama göre namaz bozulur, İmameyne göre bozulmaz. (Tergib-üs-salât)

Mesbukun imamı teşehhüd miktarı oturduktan sonra kahkahayla gülerse, imamın ve mesbuk olmayanların namazları tamamdır. Mesbukun namazı bozulur; çünkü namazın rükünleri tamam olmadan, bozan bir şey olmuştur. (Redd-ül muhtar)

Tertip sahibi bir kimse namazdayken kaza namazı olduğunu hatırlarsa; teşehhüd miktarı oturmadan hatırladığı takdirde, namazı ittifakla bozulur. Teşehhüd miktarı

oturup selam vermeden önce hatırlarsa İmam-ı a'zama göre bozulur; İmameyne göre bozulmaz. (Redd-ül muhtar)

Netice: **Hanefi** mezhebindeki üç imama da uyabilmek için, namazın rükünlerini tamamladıktan sonra, kendi irademizle namazdan çıkmalıyız. Kendi irademiz olmadan namazdan çıkılmışsa, İmameyn'in kavline göre namaz yine sahihtir. **Maliki**'yi taklit edenlerin, kendi iradeleriyle namazdan çıkmaları farz olduğu için, İmam-ı a'zamın kavline uymaları gerekir.

İadeyi gerektirenler

Soru: Namazı iade etmeyi, yani tekrar kılmayı gerektiren durumlar nelerdir?

CEVAP

Bazıları şunlardır:

1- Namazın vaciblerinden birini kasten terk edene, bu namazı iade etmek vacibdir. Unutarak terk edilirse secde-i sehvi yapılır.

2- Namazı kıldığında şüphe eden kimse, vakit çıkmadıysa tekrar kılar.

3- Secde-i sehvi kasten yapmayanın **veya** namazın vaciblerinden birini, mesela Fatıha okumayı, bilerek terk edenin, o namazı tekrar kılması vacib olur.

4- Namazdan sonra, bir âdil Müslüman yanlış kıldın derse, tekrar kılması iyi olur. İki âdil Müslüman söylerse, tekrar kılması vacib olur. Âdil olmazsa, sözüne itibar edilmez.

5- Bir kimse, gusülde bir yerini yıkamayı unutup namaz kılsa, sonra hatırlarsa, orasını yıkayıp farzı tekrar kılar. **Maliki**'de, yıkanmadık yer kaldığı bir ay sonra bile hatırlarsa, yalnız orayı hemen yıkamalı. Hemen yıkanmazsa, gusül bâtil olur, fakat kılınan namazlar sahih olur.

6- Kible yönünü bilmeyen kimse, kibleyi araştırıp da, karar verdiği yöne kılmazsa, rastladığını anlasa da, tekrar kılması gerekir. Rastgele dursa, kibleye isabet ettiğini daha sonra anlasa yine namazı iade etmesi gerekir. Araştırıp karar verdiği istikamete dursa, orasının kible olmadığı meydana çıksa namazını iade etmez.

7- İmamda namazı bozan bir şey bulunduğunu anlayan kimse, bu namazı tekrar kılar.

8- İmam abdestsiz olduğunu hatırlarsa **yahut** namazdayken namazı bozan bir şey hâsıl olursa, bunu hemen cemaate bildirir. Namazdan sonra anlarsa, o cemaatten olanlara söyler **veya** haber gönderir. Haber alan, iade eder. Alamayan affolur. Bir kavle göre, imamın cemaate haber vermesi gerekmez. Cemaatin namazı sahih olur. İmam namazını tekrar kılar.

9- Tertip sahibi olan, kaza borcu varsa, önce kazayı kılıp, sonra vaktin farzını kılar. Sadece vaktin farzını kılacak kadar vakit kaldıysa, kazayı sonra kılar. Farzı tekrar kılması gerekmez, ama vakit daraldı sanarak, vakit namazının farzını kılan, sonra daha zaman olduğunu anlasa, kazayı ve sonra vaktin farzını tekrar kılar.

10- Ta'dil-i erkânı kasten terk edenin, o namazı iade etmesi vacibdir.

11- Hapiste, eli ayağı bağlı olan, teyemmüm edemezse, abdestsiz, bir şey okumadan, rükû ve secde yapar. Bunu da yapamazsa, ayakta ima eder. Kurtulunca iade eder.

12- Hapiste, temiz yer, su ve toprak bulamayan kimse, okumadan, namaz kılar gibi yapar. Kurtulunca, hepsini iade eder.

13- Şehirlerarası otobüsle giderken, uyuyup ihtilam olan kimse, inip gusletme imkânı da yoksa, teyemmüm ederek namazı kılar, guslettikten sonra iade eder.

14- Yatılı okulda veya benzeri yerlerde, banyoyu güneş doğduktan sonra açsalar, tuvalette filan gusletme imkânı da yoksa, teyemmümle kılar. Guslettikten sonra iade eder.

15- Yanında âdil bir Müslüman bulunan kimse, suyu sormadan teyemmüm edip namaza dursa, sonra su olduğunu haber alsa, abdest alıp namazı iade eder.

16- Suyunun bittiğini zanneden, namazdan sonra suyunu görse, teyemmümle kıldığı namazı iade eder. Abdestsiz kılan da, abdestsiz olduğunu hatırlayınca, namazı iade eder.

17- Su yakın olsa, fakat su yanında düşman, zarar verecek hayvan ve ateş varsa veya hapisteyse, teyemmüm ederek kılsa da, bu sebepler kul tarafından oldukları için, gusül ve abdest alınca, bu namazları tekrar kılması gerekir.

18- Vaktin girmediği zannıyla namaz kılan, namazdan sonra vaktin girdiği anlaşılabilirse bile, tekrar kılar, çünkü vaktin girdiğini kesin bilerek namaza durması gerekirdi.

19- Tenha yer yoksa taharetlenmek için başkasının yanında avret yerini açmaz. Tenha oluncaya kadar bekler. Namaz vakti daralırsa, başkaları yanında taharetlenmez. Çamaşırını da yıkamaz. Necasetle namaz kılar, çünkü haramdan kaçmak, farzı yapmaktan önce gelir. Sonra, تنها yer bulunca taharetlenir, çamaşırını yıkar veya değiştirir ve namazı iade eder.

Namazı iade etmek

Soru: Namaz hangi hâllerde iade edilir?

CEVAP

Namazda farzlardan biri terk edilirse, o namazı iade etmek farz olur. Vaciblerden biri kasten terk edilirse, o namazı iade etmek vacib olur. Vaciblerden biri unutulmuş olarak terk edilirse secde-i sehiv yapılır. Mesela tâdil-i erkânı kasten terk edenin, o namazı iade etmesi vacibdir. Vacibin terki hariç, namazda herhangi bir mekruh işlenirse veya sünnet terk edilirse, o namazı iade etmek vacib olmaz, sünnet olur.

Abdest veya yel sıkıştırmasından kurtulmak için, namazı bozmak mubahtır.

İadeyi gerektirmeyenler

Soru: Namazı iade etmeyi, yani tekrar kılmayı gerektirmeyen durumlar hangileridir?

CEVAP

Bazıları şunlardır:

1- Kibleyi bilmeyen, araştırır. Karar verdiği yöne doğru kılar. Sonradan, yanlış olduğunu anlarsa, namazı iade etmez, çünkü araştırarak kılmıştır.

2- İmam doğru kıldık derse, cemaat ise yanlış kıldık derse, imam kendine güveniyorsa veya bir şahidi olursa, namaz tekrar kılınmaz.

3- Tertip sahibi olanın kaza borcu olursa, önce kazayı kılıp, sonra vaktin farzını kılar. Önceki vaktin namazını kılmadan, vakit daraldı sanarak vaktin namazına başlarken veya namaz içindeyken, önceki vakti kılmadığını unutursa, namazdan sonra hatırlarsa da, kıldığı namazı sahih olur; çünkü unutmak özürdür. Tekrar kılmak gerekmez.

4- Suyu araştırıp teyemmüm ederek namaz kıldıktan sonra, suyu görse, namazını iade etmez.

5- Hastalık sebebi, malın çalınmak tehlikesiyle veya gemide batmaya sebep olursa veya yırtıcı hayvan, düşman görmek tehlikesi varsa, iki namazı cem eder. Cem edemezse, farzı da gücü yettiği tarafa doğru kılar ve namazı artık iade etmez, çünkü bu özörlere kendisi sebep olmamış, semavi yani gayr-i ihtiyari, elinde olmadan meydana gelmiştir.

6- İki elinin ve iki ayağının, yıkaması farz olan yerleri kesik olanın, yüzü de yara ise, teyemmüm edemeyeceğinden abdestsiz kılar ve kıldığı namazı iade etmez.

7- Elbisenin veya vücudun bir yerine necaset gelse, bu yeri bulamasa, zannettiği yeri yıkasa temiz olur. Namazdan sonra, necis olan yer meydana çıksa, kıldığı namazı iade etmez.

8- Dörtte birinden azı temiz olan örtüden başka bir şey bulamayan kimsenin, bu örtüyle kılması veya oturup ima ile kılması caizdir. Dörtte biri temiz olan örtüyle, ayakta kılması gerekir ve kıldığı namazı iade etmez.

9- Seferi olan, bir mil içinde, içmeden fazla su bulamazsa, namazını necasetli örtüyle kılar ve kıldığı namazı iade etmez. [Bir kara mili, 1609 metredir.]

10- Namazı kıldığında şüphe edenin, vakit çıktıysa tekrar kılması gerekmez.

Unutarak yanlış yapmak

Soru: Namazda bilmeden yanlış yaparsak mesela abdestsiz kılsak **yahut** dört yerine üç **veya** beş rekât kılsak, bunları sonra hiç hatırlamasak bu namaz sahih olur mu?

CEVAP

Evet, sahih olur. Çünkü unutmak özürdür. Bir hadis-i şerif:

(Allahü teâlâ, ümmetimin yanlışlıkla, unutarak işlediği günahları affetmiştir.)
[İbni Mace]

Biz, namazı doğru olarak, şartlarına uygun da kılsak, abdestli **veya** abdestsiz de kılsak, dört yerine üç **veya** beş de kılsak, Cenab-ı Hakk'ın bunda bir kârı **veya** zararı olmaz. İbadeti düzgün yapmanın faydası bizedir. Biz, emre uyarak yapmalıyız. Mesela cünüp olan, su bulamazsa teyemmüm eder. Allah'ın emrine uyduğumuz için su ile yıkanmış gibi temiz olur, namazımızı kılarız. Yaparken bilmeden yanlış yaparsak, unutursak, bunda bir kasıt olmadığı için affediliyoruz. Bu da Allahü teâlânın bize büyük bir ihsanıdır.

Hazânet-ül fikh kitabında diyor ki: İmam, namazdan sonra, abdestsiz olduğunu hatırlarsa, abdest alıp, yeniden namazını kılar. Cemaatin yeniden kılması vacib değildir. Abdestsiz namaz kıldığını, cemaate duyurması da vacib değildir ve bildirmezse günaha girmez. (Riyâd-ün-nâsihîn)

Demek ki, abdestsiz namaz kıldıran imama uyup da, imamın abdestsiz olduğunu bilmeyenlerin namazları sahih oluyor. İmam, cünüp olsa da böyledir. Bir hadis-i şerif:

(İmam, namazdan sonra cünüp olduğunu hatırlarsa, namazı yeniden kılar, cemaatin namazı ise tamamdır.) [Buhârî]